

Г.А. Масақова¹, Н.Ж. Құрман², Б.М. Айтбаева³

¹Гумбольдт атындағы Берлин университеті, Германия;

²М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университеті Қазақстан филиалы, Нұр-Сұлтан, Қазақстан;

³Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, Қазақстан
(E-mail: beibarys@mail.ru)

Жоғары оқу орнында қазақ тілін қашықтан оқытудың дидактикалық негіздері

Мақалада қазақ тілін жоғары оқу орындарында қашықтан оқыту жүйесінің дидактикалық негіздері қарастырылды. Қашықтан оқытудың дидактикалық негіздері айқын да кең арналы танылса, онда бұл күрделі жүйені жоғары оқу орнында қазақ тілін оқыту үдерісінде ұйымдастырудың және қолданудың тиімділігі жоғарылайды. Мақалада қашықтық технологиясын тілдерді оқытуда қолданудың теориялық тәсілдерін зерттейді. Авторлар қашықтық технологиясын тіл үйрету тәсілі ретінде қарастырды. Қашықтықтан оқытудың мүмкіндіктерін тілді үйретуде кеңінен қолданылу қажет екені баяндалды. Бұл тіл үйренушілерге өте тиімді технология, себебі қашықтықтан оқыту кезінде тыңдаушы өзіне қолайлы уақытта, ыңғайлы орында, тиімді қарқында өз бетінше жұмыс құрай алады. Яғни, топта оқу мен сабақ кестесі өзіне тиімсіз деп санайтын жұмыс жасап жүрген ересектер үшін сырттан ақпарат алуға мүмкіндік беретін қашықтан оқытудың пайдасы орасан зор деп айтуға болады. Сондықтан тыңдаушылар өз бетінше жұмыстың техникасы мен әдістемесін, жоғарғы деңгейде білімді өз бетімен толықтыру негіздерін меңгеруі қажет. Сонымен бірге нәтижелі түрде оқу үшін жаңа ақпараттық технологияның құралдарымен жұмыс істей білуі тиіс.

Кілт сөздер: қазақ тілі, қашықтан оқыту, дидактикалық негіздер, жоғары оқу орны.

Цифрлық технологияны қолдану арқылы танымның жаңа деңгейіне өсу жолдарын анықтау — өмірдің барлық саласында қарқынмен қарастырылып жатқан мәселе.

Қазақстан Республикасы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Біз цифрлы технологияны қолдану арқылы құрылатын жаңа индустрияларды өркендетуге тиіспіз. Бұл — маңызды кешенді міндет. Елде 3D-принтинг, онлайн-сауда, мобильді банкинг, цифрлы қызмет көрсету секілді денсаулық сақтау, білім беру ісінде қолданылатын және басқа да перспективалы салаларды дамыту керек» [1], — деп нақты бағдар бергені белгілі.

Жолдау негізінде қабылданған «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасы [2] төрт бағыт бойынша жүзеге асырылуы көзделген:

– бірінші бағыт бойынша, ауыл-аймақты кең жолақты интернетпен қамтамасыз етіп, Қазақстанның транзиттік әлеуетін көтеру көзделеді;

– екінші бағыт бойынша, көлік және логистика, денсаулық сақтау, білім беру, ауыл шаруашылығы және электронды сауда экономиканың салаларына цифрлы технологияны ендіру міндеттелген;

– үшінші бағыт бойынша, мемлекеттік органдар жұмысының сапасын арттыру көрсетілген;

– төртінші бағыт бойынша, ақпараттық технологиялар бойынша сапалы мамандар даярлау көзделген.

Жоғары оқу орындарындағы педагогикалық тәжірибе саласында осы көрсетілген бағыттардың барлығы бойынша жұмыс жүргізу мүмкіндіктері бар екені белгілі. Өйткені студенттер — еліміздің келешекте барлық саласында қызмет ететін азаматтар. Сонымен бірге университеттерде жабдықталған компьютерлік кабинеттер көбеюі, интернетпен қамтамасыз етілуі, студенттердің жеке компьютерлер мен смартфон, телефон, планшеттері болуы — барлық қолда бар мүмкіндіктерді пайдаланудың дидактикалық жүйесін уақыт талабына сай арнайы зерттеуді талап етеді.

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі тарапынан 2015 жылғы 20 наурыздағы № 137 бұйрығымен бекітілген «Қашықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидаларында» [3] қашықтан оқыту технологияларының мынадай түрлері көрсетілген:

– теледидарлық технология;

– желілік технология;

– кейс-технология.

Осы құжатта қашықтан оқытуда қолданылатын оқу-әдістемелік кешеннің құрамы да нақтыланып көрсетілген:

- пән бойынша білім мазмұны, күнтізбелік-тақырыптық жоспар; ұсынылатын әдебиеттер тізімі;
- силлабус;
- дәрістердің электрондық конспектісі және бейнедәрістер;
- практикалық және семинар сабақтар материалдары;
- студенттің өзіндік жұмысына студенттің оқытушының жетекшілігімен орындайтын жұмысына арналған тапсырмалар жүйесі;
- аралық бақылау материалдары — бақылау жұмыстары, тест, жеке тапсырмалар;
- қорытынды бақылау материалдары — емтихан материалдары: тестілеу, емтихан билеттері мен сұрақтары, бақылау жұмыстары;
- қашықтан кеңес беру кестесі.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану арқылы студенттерге қазақ тілін оқыту жүйесінің көптеген аспектілері зерттеулер мен арнайы еңбектерде қарастырылғаны белгілі. Қазақ тілін оқыту ғана емес, жалпы тілдерді оқыту әдістемелерінде ақпараттық-коммуникациялық технологияны, соның ішінде қашықтан оқыту технологиясын пайдалану арқылы сапалы және тиімді нәтижелерге қолжеткізу жолдары қарастырылған.

Мақаламыздың көздейтін *мақсаты* — жоғары оқу орындарында қазақ тілін қашықтан оқытудың сапалы әдістемелік жүйесін әзірлеудің теориялық және тәжірибелік негіздерін қарастыру.

Бұл мақсатқа жету үшін шешілуі көзделетін бірқатар мәселелер анықталды, олар:

– осы кезге дейін тиімділіктері дәлелденген қазақ тілін қашықтан оқыту әдістемелеріне рационалдылық тұрғыдан талдау жүргізілмегені;

– қазақ тілін қашықтан оқыту арқылы студенттердің аудиторияда және сабақтан тыс сапалы өз бетімен меңгеруінің біртұтас әдістемелік жүйесінің дидактикалық шарттары анықталмағаны;

– қазіргі уақытта қазақ тілін қашықтан оқытудың ақпараттық-коммуникациялық және арнайы технологиялық тұрғыдан жабдықталу деңгейі жоғары оқу орны ғимараттарында толыққанды тұрғыда деп айта алмаймыз; ал мұндай мәселе ақпаратты-коммуникациялық технологияны, оның ішінде қашықтан оқыту технологиясын жоғары оқу орындарында шынайы дидактикалық процесс ретінде жүргізуге және одан жақсы нәтиже күтуге мүмкіндік бермейтіні де анықталды.

Осындай мәселелерді талдау негізінде студенттерге қазақ тілін қашықтан оқыту технологиясын зерттеудің қарама-қайшылықтары анықталды. Олар:

– студенттердің болашақ қазақстандық сапалы білім алған, компьютерді, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды еркін меңгеріп, оны өзінің білімін одан әрі жетілдіру құралы ретінде пайдалана алатын маман ретінде қалыптасуы, мемлекеттік тілді меңгеріп, өз қызметі бабында еркін де сауатты қолдануына деген қажеттілік пен университеттерде қашықтан оқытуды күнделікті пайдаланудың дидактикалық негіздемесінің толыққанды жасалмағандығының арасындағы қарама-қайшылық;

– қазақ тілін қашықтан оқытудың өмірлік шынайы қажеттілігінің туындап отырғандығы мен қашықтан оқытудың теориялық-әдістемелік базасының толыққанды жасалмағандығының арасындағы қарама-қайшылық.

Осылай анықталған қарама-қайшылықтар қазақ тілін қашықтан оқытудың теориялық және әдістемелік негіздемелерінің айқын танылуының қаншалықты маңызды екенін көрсетеді. Осы қарама-қайшылықтарды шешу жолында қазақ тілін қашықтан оқытудың ғылыми негіздемесі жасалынады және тиімді әдістемелік жүйесін /технологиясын әзірленеді деп күтіледі. Бұл жұмысты теориялық тұрғыдан жан-жақты негіздеудің маңыздылығы тек ақпараттық-коммуникациялық технологияның /кибернетикалық сипаттамасынан ғана тұрмайды. Оған қоса психологиялық, /нейро/физиологиялық, педагогикалық, дидактикалық, технологиялық негіздемелері де сенімді, тұғырлы болуы тиіс.

Анықталған қарама-қайшылықтар қазақ тілін қашықтан оқыту технологиясының дидактикалық негіздерін анықтаудың түптамасында келесідей *ғылыми болжам* жатады: егер жоғары оқу орындарында қазақ тілін қашықтан оқыту технологиясының дидактикалық негіздемесі жан-жақты және заманауи теориялық тұғырдан жасалынса, онда студенттердің мемлекеттік тілді өмірдің барлық саласында (тұрмыстық, ресми-іскери, саяси-қоғамдық, әлеуметтік-тұрмыстық т.б.) еркін де сауатты деңгейде өз бетімен меңгеруіне сенімді тірек болатын қашықтан оқыту технологиясы сапалы жүйеге айналады.

Дидактикалық негіздеменің қайнар көздерін жоғары оқу орындарында білім берудің заманауи талаптарына сай жүйелеу үшін, қашықтан оқыту технологиясын зерттеген теориялық және әдістемелік-практикалық деңгейдегі еңбектерге талдау жасау қажеттігі анықталды.

Қазақ тілін қашықтан оқыту технологиясының дидактикалық негіздері — қазақ тілін студенттерге меңгертудің сенімді тұғыры. Жан-жақты кең арнада анықталған дидактикалық негіздер ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың әлі де болса жасырын, толық танымал емес, студенттерге қазақ тілінен сапалы білім беру процесіне әлеуеті зор ресурстарын анықтап беруі керек деп санаймыз.

Дидактикалық негіздер деп келесі дидактикалық категорияларды танып-талдау жатқызылатыны белгілі:

- оқыту мақсаты;
- оқыту міндеттері;
- білім мазмұны;
- оқыту / оқытушы тарапынан;
- оқып-үйрену / студент тарапынан;
- оқыту әдістері;
- оқыту ұстанымдары;
- оқытуды, білім беруді ұйымдастыру формалары;
- білім алу дағдылары;
- оқыту құрал-жабдықтары; оқытудың компьютерлік жабдықтары;
- оқытудың нәтижелері;
- бағалау жүйесі.

Жалпы, жоғары оқу орындарында қазақ тілін оқыту дегеніміз — жоғары оқу орнында қазақ тілінен білім берудің мақсаты мен міндеттерін жүзеге асыру үдерісіндегі оқытушылардың қызметі, студенттерге қазақ тілі курсы бойынша ақпараттар беру, студенттердің оны қабылдауын, саналылықпен түйсігіне жазып алуын, бекітуін және өз өмірінде, кәсібінде, тұрмысында, өмірдің барлық саласында сапалы және тиімді падалануын мүмкін ету. Ал студенттердің қазақ тілін оқуы дегеніміз — сонда, осы дидактикалық үдерістің екінші жағының, яғни қабылдаушы тараптың әрекеттерін орындауы болып табылады. Студенттердің қазақ тілін меңгеру /оқу-таным үдерісінде арнайы жаттығулар мен тапсырмалар орындап, қалыптасқан танымдық тәжірибесіне сүйеніп, өз бетімен қазақ тілінен жаңа білімдер алуға ұмтылуына, білімін жетілдіріп, толықтырып және, ең бастысы, алған білімін практикада шыңдап отыруы — оның қазақ тілінен білім алуы деп аталады.

Осылай, қазақ тілін қашықтан оқытудың дидактикалық негіздерін, соған сүйене отырып құралатын сенімді әдістемелік жүйенің дидактикалық механизмдерін анықтау — маңызды мәселе. Осы бағыттағы қазақ тілін қашықтан оқытудың және қазақ тілін ақпараттық-коммуникациялық технологиялармен оқытудың, қазақ тілін жаңа педагогикалық технологиялармен оқытудың дидактикалық негіздері қарастырылған зерттеу еңбектері мен педагогикалық-әдістемелік әдебиеттерді талдау жүргізілді. Соның негізінде жоғары оқу орындарында пәндерді қашықтан оқытудың дидактикалық негіздерін бір арнаға тоғыстыруда Т.С. Сабыровтың, Е.Ы. Бидайбековтің, Т.О. Балықбаевтың, Б.Б. Баймұхановтың, Ж.А. Қараевтың, Б.Ж. Нұрбековтың, Д.М. Джусубалиеваның, Г.Қ. Нұрғалиеваның, Ю.К. Бабанский, А.А. Вербицкий, Б.П. Есипов, М.И. Махмутов, В.П. Беспалько, Е.С. Полат, А.А. Андреев, В.Г. Леонов, А.Н. Тихонов, А.Д. Иванников, О.А. Нильсон, Д.С. Костылевтің, С.Т. Мухамбетжанова, Э.А. Әбдіқарімова, Ұ.Т. Нұрманалиева еңбектерін және қазақ тілін және шет тілдерін оқытуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды, компьютерді қолдануға байланысты зерттеулер жүргізілген Б.Ж. Курманова, Г. Бектұрова, К.Ж. Мухлис, Е.Н. Исабек, Д.Е. Сағымбаева, Ж.Ә. Түселбаеваның және тағы басқа ғалымдардың еңбектерінде негізделген дидактикалық тұжырымдарға сүйенеміз.

Қашықтан оқытудың онлайн, оффлайн, вебинар түрлеріне ортақ дидактикалық жүйенің болмысын анықтау арқылы соңынан оларды өзіндік ерекшеліктеріне қарай саралай жүйелеуге болады. Қашықтан оқытудың дидактикалық жүйесін зерттеген А.А. Андреевтің айтуынша, қашықтан саласындағы дидактикалық құрылымына дәстүрлі дидактикалық жүйенің қатарына нормативтік-құқықтық, қаржылық-экономикалық, идентификациялық-бақылау, маркетингтік компоненттерді де қосу керек [4]. Оны келесі кестеден көруге болады.

Қашықтан оқытудың педагогикалық жүйесінің элементтері

Оқыту мақсаты		Оқу-материалдық
Білім мазмұны	Білім берушілер / оқытушылар	Идентификациялық-бақылау
Оқыту әдістері	Білім алушылар / оқушылар	Нормативтік-құқықтық
Оқыту құрал-жабдықтары		Қаржылық-экономикалық
Оқыту формалары		Маркетингтік

Бұл компоненттердің әрқайсысына жеке-жеке А.А. Андреев ресейлік қашықтан оқыту жүйесінің нормативтік-құқықтық және қаржылық-экономикалық жүйелерді ескере отырып талдау жасайды. Ал қазақстандық білім беру жүйесінде қаншалықты өзге компоненттер қосылуы мүмкін екенін мақала көлемінде тегіс талдау мүмкін болмағандықтан, алдағы мақалаларда көрсетеміз.

Қашықтан оқытудың дидактикалық ұстанымдары/принциптері де, дәстүрлі білім беру жүйесіндегідей, болашақ мамандардың қашықтан оқыту арқылы дайындық деңгейін анықтауға қызмет ететіні белгілі.

Келесі 2-кестеден дәстүрлі дидактикалық ұстанымдар мен қашықтан оқыту жүйесінің ұстанымдарын көруге болады.

Дәстүрлі білім беру мен қашықтан оқытудың дидактикалық ұстанымдары

Дәстүрлі дидактикалық ұстанымдар	Қашықтан оқыту жүйесінің ұстанымдары
Ғылымилық	Дидактикалық үдерістің білім беру заңдылықтарына сәйкес болуы. Теориялық білімнің жетекші рөлі
Қолжетімділік	Қолжетімділік
Мақсатты бағдарлылық	Оқуға ынталылық пен игі мотивтің болуы
Жүйелілік пен бірізділік	Жүйелілік пен бірізділік
Өмірмен байланыстылық	Дерексіздік пен көрнекіліктің үйлесімділігі
Саналылық пен белсенділік	Саналылық, белсенділік пен оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін өзіндік жұмыс
Сенімділік	Сенімділік
Тәрбиелеуші-дамытушылық	Білім берудің, тәрбие, дамытудың біртұтастығы
	Ұжымдық пен жеке жұмыстың бірігуі
	Гуманистік
	Жаңа ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолданудың маңыздылығы және орындылығы
	Интерактивтілік
	Қауіпсіздік. Идентификация / Бейнеконференция/
	Бастапқы білім деңгейінің маңыздылығы
	Білім мазмұнын таңдау / Қазақстан Республикасы білім беру стандарттарының нормативтік талаптарына сай болуы/
	Оқытудың регламенттілігі
	Оқытудың ашық және икемді / бейімделгіш болуы

Десек те, көрсетілген дидактикалық ұстанымдар қазақ тілін қашықтан оқыту жүйесін ұйымдастыруда толыққанды деп айтуға болмайды. Өйткені қазақ тілін қашықтан оқытуды жүйелік талаптар тұрғысынан қарастыратын болсақ, қашықтан оқыту технологиясы студенттің өз бетімен қолы бос кез келген уақытта қашықтан оқу материалдарына қолжетімділік болуын қамтамасыз етуі керек. Сонымен бірге және ең бастысы, қазақ тілін қашықтан оқыту студенттің оқытушының

жетекшілік етуінен гөрі, өз бетімен көбірек білім ізденуін мүмкін ететін және соған қалыптастыратын оқу үдерісі ретінде құрылуы тиіс. Бірақ оқытудың регламенттілігі ұстанымы студенттің қазақ тілінен қашықтан білім алуындағы қауіпсіздік қамтамасыз етуге және оқытушымен ынтымақтаса жұмыс жасауға тірек болады.

Қазақ тілін қашықтан оқытудың маңызды бір қыры — пәндік кейс және оның құрылымы мен мазмұны келесі мақалаларда үзілмей жалғастырылады. Оның ішінде қазақ тілін оқытуда коммуникативтік жаттығуларды әзірлеу мен қолданудың әдістемесі кең түрде қарастырылуы керек. Қазақ тілін қашықтан оқытудың теориялық моделі жоғары оқу орны жағдайында жан-жақты зерттелген дидактикалық негіздерге сүйеніп құралады. Сондықтан да қазақ тілін қашықтан оқытудың дидактикалық негіздерін толыққандылыққа жеткізетін ғылым арналарын мол етіп тану, айқындау керек. Оның ішінде кибернетикалық негіздер, ақпарат теориясы, когнитивтік педагогика пен синергетикалық педагогика, аксиология, антропологиялық педагогика, андрагогика салалары да маңызды теориялық мәліметтер бере алады.

Қазақ тілін қашықтан оқыту технологиясының ұғымдық аппараттары алдыңғы жүргізілген зерттеулерде, арнайы еңбектерде біршама жүйеленді деуге болады. Десек те, қазақ тілі пәнін қашықтан оқытуға тікелей қатысты дидактикалық аспектілер толыққанды шешілмегені анықталды.

Дидактикалық категориялардың ішінде жоғары оқу орындапры студенттеріне қазақ тілін қашықтан оқытуда қандай көлемде білім мазмұны беріледі, оның ішінде «студентке коммуникативтік жаттығуларды орындатуда айтылым мен сөйлесім дағдыларын қалай тексеруге болады» деген сияқты және т.б. деген мәселелер арнайы қарастырылуы керек.

Жоғары оқу орындарында қазақ тілін қашықтан оқыту — болашақ мамандарды даярлаудың тұтас жүйесінің ортақ мақсатынан туындайтын, соған қатысты жоғары білім беру міндеттерін шешуге бағытталған дидактикалық үдеріс. Оқытушының/ тьютордың басқаруымен, жетекшілігімен және өз бетімен қазақ тілін меңгере отырып студент білім аясына енеді. Ақпараттық-коммуникациялық технологияға сүйенген білім беру аясында студент пен оқытушының арасында қашықтан білім ақпараттарын алмасу процесі жүреді.

Қорыта айтқанда, мақаланың көлеміне сай алға қойылған мәселе жалпы түрде және мүмкіндігінше нақты сөз етілді. Мақалада қазақ тілін жоғары оқу орындарында қашықтан оқытуды ұйымдастырудың жалпы дидактикалық негіздері қарастырылды. Алдағы уақытта мамандықтарға қатысты және кредиттік жүйемен тығыз байланысты көптеген мәселелер лингводидактикалық тұрғыдан талдануы қажет.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Қазақстан Республикасы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Қазақстан халқына Жолдауы // Егемен Қазақстан. – 2017. — № 20 (29001). — 30 қант.
- 2 «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасы [Электрондық ресурс]. — Қолжетімділік тәртібі: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1700000827>. Дата обращения — 23–02–2019.
- 3 Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі тарапынан 2015 жылғы 20 наурыздағы № 137 бұйрығымен бекітілген «Қашықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидалары» [Электрондық ресурс]. — Қолжетімділік тәртібі: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1500010768> — дата обращения 23–02–2019.
- 4 Андреев А.А. Дидактические основы дистанционного обучения / А.А. Андреев. — М.: РАО, 1999. — 120 с.

Г.А. Масакова, Н.Ж. Курман, Б.М. Айтбаева

Дидактические основы дистанционного обучения казахскому языку в вузе

В статье рассмотрены дидактические основы дистанционного обучения казахскому языку в высших учебных заведениях. Проанализирован широкий спектр дидактических категорий, которые способствуют высокой эффективности организации и использования системы дистанционного обучения в вузе в процессе обучения казахскому языку. В статье исследованы теоретические подходы в использовании дистанционных технологий в преподавании языков. Авторами рассмотрена дистанционная технология как способ обучения. Возможности дистанционного обучения должны широко использоваться в преподавании языка. Авторы отмечают эффективность технологии для изучающих язык, поскольку при дистанционном обучении слушатель может работать независимо, в удобное время в удобном месте с эффективным темпом. Преимущества дистанционного обучения

позволяют использовать информацию для обучающихся, которые работают в группе и учатся согласно расписанию. Поэтому слушатели должны знать технику работы, основы самополнения знаний на высшем уровне. Авторы подробно останавливаются на необходимости владения новыми инструментами в области информационных технологий для эффективного изучения второго или иностранного языка.

Ключевые слова: казахский язык, дистанционное обучение, дидактические основы, высшие учебные заведения.

G.A. Masakova, N.J. Kurman, B.M. Aytbayeva

Didactic bases of distance learning of Kazakh language in higher educational institution

In the article the didactic foundations of distance learning of Kazakh language in higher educational institution are considered. The authors analyze a wide range of didactic categories that contribute to the high efficiency of the organization and use of distance learning system at the university in the process of learning Kazakh language. In the article theoretical approaches to the use of distance learning technologies in language teaching are investigated. The authors consider distance learning technology as a way of learning. Distance learning opportunities should be widely used in language teaching. The authors note the effectiveness of the technology for language learners, as in distance learning, the listener can work independently at a convenient time in a convenient place with an effective pace. The advantages of distance learning allow the use of external information for students who work in a group and study according to a schedule. Therefore, students should know the technique of work, the basics of self-completion of knowledge at the highest level. The authors dwell on the need for knowledge of new tools in the field of information technology for the effective study of a second or foreign language.

Keywords: Kazakh language, distance learning, didactic bases, higher educational institutions.

References

- 1 Kazakstan Respublikasy N.A. Nazarbaevtyн «Kazakstannyn Ushinshi zhanhyruy: zhahandyk basekege kabilettilik» atty Kazakstan khalkyna Zholdaуy [Message of the President of the Republic of Kazakhstan to the people of Kazakhstan «Third modernization of Kazakhstan: global competitiveness»]. *Ehemen Kazakstan – Kazakhstanskaya pravda from 31.01.2017 G., No. 20 (29001)* [in Kazakh].
- 2 «Tsifrlы Kazakstan» bahdarlamasy [Program «Digital Kazakhstan»]. *adilet.zan.kz*. Retrieved from <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1700000827>..... Date of access-23-02-2019 [in Kazakh].
- 3 Kazakstan Respublikasynyn Bilim zhane hylым ministrlihi tarapynan 2015 zhyly 20 nauryzdahy No.137 buiryhymen bekitilhen «Kashyktan bilim beru tekhnolohialary boynsha oku protsesin uiymdastyru kahidalary» [«Rules of organization of educational process on remote educational technologies», approved by the order of the Ministry of education and science of the Republic of Kazakhstan dated March 20, 2015. № 137]. *adilet.zan.kz*. Retrieved from <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1500010768> [in Russian].
- 4 Andreev, A.A. (1999). *Didakticheskiye osnovy distantsionnoho obucheniia [Didactic foundations of distance learning]*. Moscow: RAO [in Russian].